

УДК 378.4(477.63)(091)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-186-189

КОВАЛЕНКО Ія Анатоліївна –

здобувач кафедри педагогіки

Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4372-7598>

e-mail: iakovalenko26@gmail.com

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ: ПЕРШІ РОКИ РЕКТОРСТВА П. І. ШЕВЧЕНКА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Для кращого розуміння специфіки сучасної трансформації системи освіти в нашій державі доцільно звернутись до досвіду запровадження попередніх освітніх реформ. Аналіз архівних матеріалів допомагає встановити причини необхідності змін, яких потребує вища педагогічна освіта сьогодні, зрозуміти роль попередніх освітянських традицій, усвідомити їх сильні і слабкі сторони, на які варто зважати у визначенні пріоритетних напрямів інтеграції освіти і науки України в світовий освітній простір. Тому важливого значення для вирішення історико-педагогічної проблеми має застосування проблемного та ретроспективного аналізу нещодавньої історії. Вважаємо, що саме у середині ХХ століття у вітчизняній педагогічній освіті відбувався інтенсивний пошук шляхів забезпечення радянської школи кваліфікованими кадрами. У цей час було створено навчально-матеріальну базу більшості вітчизняних ЗВО, визначено засади формування викладацького складу та контингенту студентів, організації навчально-методичної та наукової роботи. Визначені компоненти є ключовими у сучасному процесі реформування вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасному науково-педагогічному дискурсі регіональний аспект набуває значного поширення. Низкою науковців здійснено ряд досліджень з еволюції вітчизняних педагогічних закладів вищої освіти (далі – ЗВО), висвітлення їх значення в розвитку освіти конкретних областей. Зокрема, це праці М. Боровика «Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка», М. Шевчука «Організаційно-педагогічні засади діяльності Полтавського вчительського інституту (1914 – 1941 рр.)» та ін. Звертаємо увагу на обмеженість такого роду публікацій. Українські сторінки Вікіпедії подають 21 позицію, проте звернення до розміщених там матеріалів

переконує у відсутності системних (монографічних) досліджень з історії тих чи тих педагогічних ЗВО, оскільки містять посилання переважно на «Енциклопедію історії України» (у 10-ти томах; 2003 – 2013 рр.) чи «Енциклопедію сучасної України» (у 30-ти томах; 2003 – 2019 рр.).

Значно більше наукових досліджень присвячено окремим постатям вітчизняних педагогів, які своєю організаційною, науковою, методичною діяльністю розбудовували ту чи іншу освітню установу. Аналогічну ситуацію простежуємо у відтворенні історії Криворізького державного педагогічного університету, який у 2020 р. відзначив своє 90-річчя. У Придніпровському регіоні (що об'єднує Дніпропетровську та Запорізьку області) це єдиний профільний заклад вищої освіти, який впродовж свого існування готує педагогічні кадри для всієї України. Очевидно, більшість сучасних педагогічних та історичних досліджень присвячено вивченню процесів становлення і розвитку української педагогіки, і лише незначна частина відтворенню цілісної картини розвитку конкретного регіону і зокрема педагогічної освіти в ньому. Зазначене вище спонукало звернутися до вивчення основних напрямів діяльності Криворізького державного педагогічного інституту (далі – КДПІ) у визначених хронологічних межах задля розширення регіональної історіографії і розуміння важливості ролі КДПІ в соціально-культурній структурі Придніпровського регіону.

Мета статті – визначити основні напрями освітньої діяльності Криворізького державного педагогічного інституту в час, коли відбулося призначення на посаду ректора інституту Павла Івановича Шевченка (кінець 70-х – початок 80-х рр. ХХ ст.).

Виклад основного матеріалу дослідження. На посаду ректора КДПІ П. Шевченка було призначено Наказом Міністерства освіти УРСР у вересні 1979 р. Зазначимо, що на цій посаді він перебував до 2000 р. і за цей час Павлу Івановичу вдалось

створити потужний педагогічний ЗВО університетського рівня.

Знайдена нами в архівних відділах інституту/університету, Державному архіві Дніпропетровської області, архівному відділі міськвиконкому м. Кривий Ріг (Фонд Р-4863) інформація зі звітів КДПП з навчально-виховної, громадсько-педагогічної та наукової роботи, а також з протоколів засідань Ради інституту впродовж періоду кінця 70-х – початок 80-х рр. ХХ ст. відображає основні напрями розвитку педагогічного вишу Криворіжжя. 3-поміж яких провідними, на нашу думку, стали питання якісної підготовки студентів заочного відділення, загальна педагогізація освітнього процесу, рівень кваліфікації кадрового складу КДПП та науково-дослідна робота студентів.

Щодо першого маємо констатувати, що головним питанням, яке обговорювалося на засіданнях Вченої Ради КДПП з 1979 р. було вдосконалення змісту якості професійної підготовки учителів у системі заочного навчання. Розпочиналася робота із розв'язання поточних питань щодо конкретних заходів з організації роботи здобувачів вищої освіти. Завдяки чому на кафедрах було утворено «куточки заочника», де розміщували необхідну методичну літературу, зразки контрольних, курсових, дипломних робіт тощо. Значно збільшили кількість методичних посібників для студентів [1, с. 46]. Студентів-заочників системно залучали до наукової роботи, тому вимагалася їхня участь у загально інститутських науково-практичних конференціях.

Заочною підготовкою було охоплено до 50% контингенту студентів, тому їхня успішність постійно обговорювалася на засіданнях окремих кафедр, факультетів та Вченої Ради КДПП. Зокрема у 1979 р. Вчена Рада КДПП зобов'язала членів державних екзаменаційних комісій більш вимогливо ставитись до оцінки знань студентів – випускників заочного відділення. Позиція ректора щодо визначеного питання була категоричною. Він вважав, що покращенню якості навчання студентів заочної форми навчання мають сприяти: встановлення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, посилення професійно-педагогічного спрямування лекцій, лабораторних, практичних і семінарських занять; контроль за виконанням самостійних робіт та створення сприятливих умов для виконання дипломних робіт [1, с. 45]. Окремо наголошувалося на важливості

встановлення зв'язку між кафедрами/факультетами та місцями практичної роботи студентів-заочників.

Акценти у підготовці студентів-заочників дещо змінилися вже на початку 1980-го року. Коли від тотального контролю за навчанням студентів-заочників почали переходити на позиції посилення індивідуальної роботи зі студентами, задля чого відбулося покращення міжсесійної роботи викладачів та студентів. Ректор наполягав на максимально можливій допомозі студентам із боку викладачів у виконанні самостійних завдань, що мало частково розвантажити і студентів, і викладачів під час самих сесій [1, с. 21].

Наступне питання – педагогізація навчально-вихованого процесу. Задля покращення психолого-педагогічної підготовки студентів із початку 1980 р. Вчена Рада КДПП під керівництвом П. Шевченка актуалізувала питання уведення додаткових спецкурсів, факультативів та семінарів із дисциплін психолого-педагогічного циклу [1, с. 98]. Значну роль у цьому процесі повинна була відігравати кафедра педагогіки та психології, яка мала посилити науково дослідницьку роботу студентів.

Викладачі кафедри педагогіки та психології умовно закріплювалися за певними факультетами відповідно до власної фахової підготовки та мали досконало знати специфіку фахової підготовки студентів за певною спеціальністю.

Крім того, відбувся значний перерозподіл кількості дипломних робіт між випусковими кафедрами на користь кафедри педагогіки та психології. Кафедри університету стали проводити спільні із кафедрою педагогіки і психології засідання, на яких обговорювалися поточні питання щодо педагогічної практики та організації навчального процесу. Метою цих засідань була педагогізація освітнього процесу та вироблення спільних та єдиних вимог до оцінювання якості знань студентів.

П. Шевченко у цей час проводить наради із керівниками структурних підрозділів, на яких аналізували недоліки у проведенні педагогічної практики студентів. Зокрема ректорською перевіркою (березень 1980 р.) було встановлено, що частина студентів під час практики виявляє безпорадність в: написанні поурочних планів, визначенні навчальної і виховної мети уроку; доцільному доборі дидактичного матеріалу; студенти виявилися

недостатньо підготовленими для написання психолого-педагогічної характеристики учнів, не вміють вести психолого-педагогічні спостереження та правильно оформляти їхні результати. Тому ректор наполягав на максимальній скоординованості зусиль методистів різних кафедр, посиленні ефективності лабораторно-практичних занять шляхом організації синхронних спостережень для всіх студентів, уведення до змісту практичних занять ретельного вивчення шкільних програм та підручників. Педагогічна практика розглядалася ректором як ефективний засіб підготовки майбутніх учителів до роботи у школі. Тож вже із 1981 р. для кожного факультету було виокремлено базові школи та «шкільні дні», під час яких студенти мали занурюватися у майбутню педагогічну діяльність.

Питання кваліфікації викладачів інституту та поліпшення науково-дослідної роботи студентів (*виокремлене нами як третє*) перебувало у центрі уваги керівництва інституту. Передусім звертали увагу на якість підготовки викладацького складу КДПІ. Вчена Рада час від часу наголошувала на обов'язковості зростання ідейно-теоретичного рівня викладачів психолого-педагогічних дисциплін шляхом підвищення кваліфікації через факультети/інститути підвищення кваліфікації, аспірантуру, стажування та вивчення досвіду провідних викладачів інституту (В. Пікельна, В. Хорошко, Л. Ткачова) [1, с. 94].

Від кожної кафедри ректор вимагав визначення із напрямом наукових досліджень, до виконання яких залучати педагогічні колективи середніх шкіл. Кожна кафедра працювала над комплексною темою. Зокрема, кафедрою ботаніки виконувалася науково-дослідна робота з теми «Наукові основи оптимізації техногенних ландшафтів Криворізького залізрудного басейну» та «Екологічні основи підвищення врожайності сільськогосподарських робіт». Наголошувалося і на тому, що тематика науково-дослідної роботи педагогічного закладу повинна мати психолого-педагогічну спрямованість. Тож на кафедрі математики на початок 1980 р. виконувалася комплексна наукова тема «Розвиток пізнавальної активності учнів середньої школи в процесі вивчення математики», над якою працювало 6 викладачів. Робота охоплювала різні етапи навчання учнів в середній загальноосвітній школі за принципом наступності. За цією темою було

виконано дві дисертації, підготовлено методичні розробки.

На початок 1980 р. кафедрами інституту виконувались 16 комплексних і 1 колективна теми. У результаті вимогливої праці ректора із підвищення фахового рівня педагогічних працівників у звіті про роботу КДПІ за 1980 р. зазначалося, що кафедрами інституту виконувались 54 наукові теми, з них – 34 держбюджетні, 20 за планами кафедр [1, с. 105]. П. Шевченко був переконаний в існуванні прямого зв'язку між науковою роботою викладачів та науковою роботою студентів. Лише викладач-науковець може сформувати та підготувати студента – майбутнього фахівця та науковця. Тому надзвичайно багато уваги приділялося залученню студентів до науково-дослідницької роботи. Ректор наполягав, що кожен викладач має керувати науковою роботою студентів або проблемною групою, це надасть можливість покращити науково-дослідну роботу студентів в інституті. Викладачі мали готувати студентів до участі в республіканському конкурсі робіт з гуманітарних, природничих наук та у Всесоюзному конкурсі робіт з суспільних наук. Зверталася увага на поліпшення роботи студентських гуртків, залучення студентів до науково-дослідної роботи кафедр та держдоговірних тем. Ректор зауважував, що рівень навчальної і науково-дослідної роботи визначає ефективність формування професійних якостей студентів та впливає на їхній творчий підхід у вирішенні завдань. Науково-дослідна робота ставала однією з найбільш дієвих форм поглибленого і якісного вивчення навчальних дисциплін.

Під час ректорства П. Шевченка відбулося значне розширення спеціальностей, за якими готували вчителів у КДПІ, тому його кадровий склад потребував відповідності. Викладачів спрямовували на написання та захист дисертацій. Зокрема, над кандидатськими дисертаціями у 1979 р. працювало 45 осіб, над докторськими – 7 осіб. Ця цифра була підвищена вже у 1980 р., коли над кандидатськими дисертаціями працювало вже 52 особи, над докторськими – 8 осіб. Загалом у звіті за 1980-1981 н.р. стверджується, «що число викладачів з вченими ступенями і званнями зросло з 26,7% в минулому році до 32,3% в цьому році» [2, с. 14]. Збільшення вказаного показника на 6% для КДПІ було доволі важливим і свідчило про поступовий та неухильний рух закладу до значного

покращення кадрового складу інституту.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На основі викладеного матеріалу можемо узагальнити таке.

Проведене дослідження переконує у необхідності історико-педагогічного вивчення діяльності вітчизняних, зокрема педагогічних закладів вищої освіти, детального опису навчально-методичної та науково-організаційної роботи інститутів/університетів та окремих постатей вітчизняної освітньої галузі. Такий підхід дозволить: відтворити цілісну картину розвитку вітчизняної системи освіти, відстежити формування та розвиток педагогічних ідей, концепцій, які мають своє значне продовження у сьогоденному науково-педагогічному дискурсі. Попри значні напрацювання вітчизняною наукою різних напрямів історико-педагогічного знання, покрокове комплексне відтворення історії окремих закладів вищої освіти ще потребує свого вивчення та узагальнення. Криворізький державний педагогічний університет, чия історія нараховує 90 років заслуговує на вивчення власного досвіду підготовки педагогічних кадрів, оскільки був і залишається єдиним профільним (педагогічним) закладом вищої освіти у Придніпровському регіоні. На нашу думку, значний внесок у розбудову Криворізького державного педагогічного інституту було зроблено його ректором – Павлом Івановичем Шевченком, який обійняв цю посаду наприкінці 70-х рр. ХХ ст. Вже на початку своєї організаційно-педагогічної та науково-методичної діяльності ректором було визначено ті провідні напрями, які сприяли розбудові університету: якісна підготовка студентів заочного відділення, загальна педагогізація освітнього процесу, підвищення рівня кваліфікації кадрового

складу КДПІ та науково-дослідна робота студентів. Вважаємо, що визначені напрями залишаються актуальними і в умовах сьогодення. Переконані, формування особистості студента у вищих педагогічних навчальних закладах буде ефективним за умови використання накопиченого в Україні історичного освітянського досвіду, ґрунтовне вивчення, об'єктивна оцінка і творче осмислення якого допоможе впровадженню кращих надбань вищої школи у сучасну педагогічну теорію і практику.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Протоколи засідань Совета інститута (28.08.1979 г. - 27.06.1980 г.). Дніпропетровський обл. Держархів. Архівний відділ міськвиконкому м.Кривий Ріг. Ф. Р-4863. Оп.2, Спр. 471, 222 с.
2. Протоколи засідань Совета інститута (27.08.1981 г. - 25.12.1981 г.). Дніпропетровський обл. Держархів. Архівний відділ міськвиконкому м.Кривий Ріг. Ф. Р-4863. Оп.2, Спр. 531, 171 с.

REFERENCES

1. *Protokoly zasedanij Soveta instituta (28.08.1979 g. - 27.06.1980 g.)*. [Minutes of the meetings of the Council of the Institute (August 28, 1979 - June 27, 1980)]. Kryvyi Rih.
2. *Protokoly zasedanij Soveta instituta (27.08.1981 g. - 25.12.1981 g.)*. [Minutes of the meetings of the Council of the Institute (August 27, 1981 - December 25, 1981)]. Kryvyi Rih.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОВАЛЕНКО Ія Анатоліївна – здобувач кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: історія педагогіки та загальна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOVALENKO Iia Anatoliivna – Candidate of the Department of Pedagogy of Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: history of pedagogy and general pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2021 р.

УДК 378.016:785.161.083.6

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-189-193

МИРОШНИЧЕНКО Валерій Миколайович –

аспірант Київського університету імені Бориса Грінченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-5693-6073>

e-mail:v.myroshnychenko@kubg.edu.ua

НАВЧАННЯ ДЖАЗОВОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО АРТИСТА-ВОКАЛІСТА: СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Проблеми навчання джазової імпровізації майбутніх артистів-вокалістів, особливо теоретичні та

методичні аспекти їх професійного становлення в закладах вищої мистецької освіти, досліджені недостатньо. Особливої актуальності набувають проблеми сутності